

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE
CBU-SBED, 2024, 11 (4): 508-515

Türkiye’deki Kahramanmaraş Deprem Felaketinden Sonra Hemşirelik Öğrencilerinin Başa Çıkma Öz-Yeterliği ve Motivasyon Düzeyleri

Coping Self-Efficacy and Motivation Levels of Nursing Students After the Kahramanmaraş Earthquake Disaster in Turkey

Selin Salmak ^{1*}, Dilek Ergin¹

¹ Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Manisa/Türkiye

E-mail:selin.demirbag.cbu@gmail.com, dilekergin.cbu@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-6451-0278
ORCID: 0000-0002-4606-5171

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Selin Salmak
Gönderim Tarihi / Received:21.08.2023
Kabul Tarihi / Accepted:06.12.2023
DOI: 10.34087/cbusbed.1346875

Öz

Giriş ve Amaç: Kahramanmaraş depremi insan ve toplum sağlığını etkilemenin yanında eğitimi de etkilemiştir. Bu çalışma Türkiye’deki Kahramanmaraş depreminden sonra hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ve motivasyon düzeylerinin incelenmesini amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntemler: Araştırma analitik-kesitsel tipte olup, Nisan-Mayıs 2023 tarihleri arasında Türkiye’nin batısında bulunan bir üniversitede 442 hemşirelik öğrencisi ile yüz-yüze görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları “Öğrenci Sosyo-Demografik Form”, “Başa Çıkma Öz-Yeterliği Ölçeği” ve “Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği”dir. Veriler, tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 20,99±2,11’dir. Öğrencilerin %76,5’i kadın, %28,3’ü 2. sınıftır. Öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliğinin ve motivasyonlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin Kahramanmaraş depreminde can ve mal kaybı yaşama durumu ile Başa Çıkma Öz-Yeterliği Ölçeği’nin aileden ve arkadaştan sosyal destek almaya yönelik alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur (p<0,05). Öğrencilerin cinsiyetleri ile motivasyon düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur (p<0,05). Öğrencilerin cinsiyete göre içsel güdülenme alt boyutu ve dışsal güdülenme alt boyutundan aldıkları puan karşılaştırıldığında anlamlı fark olduğu saptanmıştır (p<0,05). Öğrencilerin Kahramanmaraş depremini yaşama durumu ile dışsal güdülenme alt boyutu arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur (p<0,05).

Sonuç: Öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ve motivasyonları orta düzeydedir. Hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreçlerinde deprem anında veya sonrasında hemşirelere düşen primer sorumluluklara yer verilmelidir. Depremden sonraki süreç için öğrencilerin başa çıkma mekanizmalarının ve motivasyonlarının desteklenmesi için adımların atılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Başa Çıkma, Deprem, Hemşirelik, Öğrenci, Motivasyon.

Abstract

Aim; Kahramanmaraş earthquake not only affected human and public health, but also affected education. This study aims to examine the coping self-efficacy and motivation levels of nursing students after the Kahramanmaraş earthquake in Turkey.

Method; The research is of analytical-cross-sectional type and was conducted using face-to-face interview technique with 442 nursing students at a university in the west of Turkey between April and May 2023. Data collection tools are "Student Socio-Demographic Form", "Coping Self-Efficacy Scale" and "Motivation Resources and Problems Scale". Data were evaluated using descriptive statistics, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis test and Spearman correlation analysis.

Results; The average age of nursing students is 20.99±2.11. 76.5% of the students are women and 28.3% are second grade students. It was found that students' coping self-efficacy and motivation were at medium levels. It was found that there was a significant difference between the students' loss of life and property in the Kahramanmaraş earthquake and the sub-dimension score of receiving support from family and friends in the Coping Self-Efficacy Scale ($p < 0.05$). It was found that there was a significant difference between the students' gender and motivation levels ($p < 0.05$). When the scores of the students from the intrinsic motivation sub-dimension and extrinsic motivation sub-dimension were compared according to gender, a significant difference was found ($p < 0.05$). It was found that there was a significant difference between the students' experience of the Kahramanmaraş earthquake and the extrinsic motivation sub-dimension ($p < 0.05$).

Conclusion; Students' coping self-efficacy and motivation are at medium levels. The primary responsibilities of nurses during or after an earthquake should be included in the education processes of nursing students. It is recommended that steps be taken to support students' coping mechanisms and motivation for the period after the earthquake.

Keywords: Coping, Earthquake, Motivation, Nursing, Student.

1. Giriş

Afetler, dünya çapında ölüm, yaralanma, ekonomik kayıp, sosyal çöküş ve çevresel hasara neden olmaktadır. 2021 yılında doğal afetlerden dünya çapında 101.8 milyon insanı etkilemiş olup 10.492 ölüme ve büyük ekonomik hasara (252.1 milyar ABD Doları) neden olmuştur [1]. Afetler insanların yaşamsal faaliyetlerini olumsuz etkileyerek fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara yol açmaktadır [2]. Doğal afetlerin çeşitleri ve önem sıraları ülkelere göre farklılık göstermektedir. Ülkemizde görülen doğal afetler; yıldırım, dolu, sel, şiddetli yağış, taşkın, orman yangınları, don, kuraklık, şiddetli rüzgâr, çığ, kar, fırtına ve depremdir [3]. Ülkemizde en sık yaşanan afetlerden biri depremdir [4]. Pazarlık merkezli 7.7 ve Elbistan merkezli 7.6 büyüklüğündeki, dünyada büyük ve yıkıcı sonuçları olan deprem sınıfına giren hatta "asrın felaketi" olarak adlandırılan Kahramanmaraş Depremleri [5], 6 Şubat 2023'te gerçekleşmiştir. Bu depremler neticesinde 45.000'den fazla vatandaşımız hayatını kaybetmiştir [6]. Yaşanan deprem felaketi sonucunda 11 ilimiz (Kahramanmaraş, Hatay, Malatya, Adıyaman, Gaziantep, Osmaniye, Adana, Diyarbakır, Şanlıurfa, Elâzığ ve Kilis) büyük zararlar almıştır. Deprem felaketi sonrasında ülkede bir hafta ulusal yas ilan edilmiştir [7]. Ülke genelinde tüm öğretim kademelerinde eğitime iki hafta ara verilmiş ve iki haftalık aradan sonra üniversitelerin online eğitim ile devam edeceği bildirilmiştir. Ayrıca etkilenen illerdeki çalışmalar halen devam etmektedir.

Depremler, doğanın en korkutucu, yıkıcı ve öngörülemez olaylarından [8]. Depremler, doğrudan etkilenen ve etkilenmeyen herkes için yüksek stres ve etki yaratmakta ve sosyal ve maddi çevrede uzun süreli değişikliklere neden olmaktadır [9, 10]. Depremden etkilenen gruplardan biri öğrencilerdir. Deprem, öğrenciler için belirsiz ve güvensiz bir ortam yaratmaktadır [11]. Öğrenciler depremin fiziksel ve psikososyal etkilerinin yanında [12, 13] okul başarısı ve motivasyon gibi akademik kaynaklı sorunlar da yaşamaktadır [14-16]. Yapılan bir çalışmada depremin öğrencilerin ihtiyaçları ile akademik kaynakları arasında farklılık

oluşturmasıyla öğrencilerde akademik motivasyonun azalmasına ve akademik tükenmişliğe neden olduğu bildirilmiştir [17]. Bir başka çalışmada ise yaşanan doğal afetin hemşirelik öğrencilerinin akademik motivasyonunu azalttığı tespit edilmiştir [18]. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin orta düzeyde akademik motivasyona sahip olduğu bildirilmiştir [19].

Depremden etkilenip hayatta kalanlar travma ile farklı şekillerde baş etmeye çalışmaktadır [20]. Lazarus ve Folkman'a (1984) göre, deprem gibi bir doğal afetten kaynaklanan olumsuz sonuçlar, bireylerin bununla başa çıkma yeteneklerini açacak şekilde algılanan tehlike düzeyiyle ilgilidir [21]. COVID-19 pandemisinde hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin stresle baş etme düzeylerinin orta düzeyde olduğu tespit etmiştir [22]. COVID-19 pandemisinde yapılan başka bir çalışmada da hemşirelik öğrencilerinin stresle baş etmelerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur [23]. Hemşirelik öğrencilerin stresle başa çıkma tarzlarını değerlendiren bir çalışmada öğrencilerin yüksek seviyede stresle baş etme tarzlarına sahip olduğu bildirilmiştir [24]. Literatürde hemşirelik eğitiminde teorik ve uygulamalı derslerin yanında kriz yönetimi ve baş etme gibi konularda eğitim içeriklerinin olması öğrencilerin nispeten iyi bir başa çıkma becerisi gösterme eğiliminde olacağı bildirilmektedir [25].

Hemşireler afetlerde ilk müdahalenin uygulanmasında yer alarak hemşireliğin rollerinden bakım rolü, koordinatörlük rolü, eğitim rolü, psikolojik danışmanlık rolü gibi rollerini gerçekleştirmektedir. Hemşirelerin afetlere müdahale etmede, afetlere hazırlık ve afetlerde kurtarma faaliyetlerine katılmada, bir toplumu afete karşı daha dirençli hale getirmede önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Bu bağlamda Kahramanmaraş deprem felaketinde hemşirelik mesleğinin önemi bir kez daha vurgulanmıştır [26]. Ancak literatürde deprem sonrası hemşirelik bakımı [27], hemşirelerin deneyimleri [28], hemşirelik öğrencilerinde afet bilinci [29], afet bilgi düzeyi [30], afete karşı tutum [31] gibi araştırmalar

bulunmasına rağmen depremin hemşirelik öğrencilerinde doğrudan etkilerini inceleyen çalışmalar bulunmamaktadır. Hemşirelik öğrencilerinde depremin baş etme öz-yeterlik düzeylerine ve akademik motivasyonlarına etkisini inceleyen temel çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki Kahramanmaraş deprem felaketinden sonra hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ve motivasyon düzeylerinin incelenmesini amaçlamaktadır.

1.1. Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ve motivasyon düzeyleri nedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ile motivasyon düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki var mıdır?

Kısaltmalar öncelikle belirtilerek tanımlanmalı ve daha sonra tutarlı bir şekilde kullanılmalıdır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma analitik-kesitsel tipte bir araştırmadır.

2.2. Araştırma Evren ve Örneklemi

2022-2023 Eğitim-Öğretim yılı Bahar döneminde Türkiye'nin batısındaki bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmuştur (N=872). Örneklem sayısının belirlenmesinde Epi Info programında .05 yanlışlığı düzeyi, %95 güven aralığı ve %99 evreni temsil etme yeteneği ile en az 378 öğrencinin araştırma kapsamına alınması gerektiği saptanmıştır. Araştırmanın örneklemi 442 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; (1) Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencisi olmak, (2) Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak'tır.

2.3. Veri Toplama ve Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından Nisan-Mayıs 2023 tarihleri arasında derslerden sorumlu akademisyenlerden izin alınarak ders saatinden hemen önce sınıf ortamında yüz yüze anket formu aracılığıyla elde edilmiştir. Anket çalışmasının öncesinde öğrencilere araştırmanın amacı açıklanıp yazılı onamları alınmıştır. Onam alınan öğrencilerden anket formunu doldurmaları istenmiştir. Veri toplama süresi yaklaşık 20 dakikadır. Veriler toplama araçları "Öğrenci Sosyo-Demografik Form", "Başa Çıkma Öz-Yeterliği Ölçeği" ve "Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği"dir.

Öğrenci Sosyo-demografik Form: Yaş, cinsiyet, sınıf, yaşadığı il, aile gelir düzeyi, aile ile yaşama durumu, yaşanılan konut tipi ve katı, yaşanılan evi güvenli bulma durumu, Kahramanmaraş depremini

yaşama durumu, Kahramanmaraş depreminde can ve mal kaybı yaşama durumu, Kahramanmaraş depreminden etkilenme durumu, deprem düşüncesinin gün içinde akla gelme durumu, deprem stresi ve korkusu yaşama, depremden sonra uyku, beslenme ve odaklanma durumu gibi soruları içeren 23 sorudan oluşmaktadır.

Başa Çıkma Öz-Yeterliği Ölçeği (BÇÖYÖ): Chesney ve ark. (2006) tarafından, zorluklara ve tehditlere karşı başa çıkma konusunda bireylerin algıladıkları öz-yeterliği tespit etmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Kaya ve Odacı (2021) tarafından yapılmıştır. Ölçek 11'li likert tipte ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri "0" kesinlikle yapmıyorum ve "10" kesinlikle yapıyorum şeklinde derecelendirilerek puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 0-210 arasındadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach alfa katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Ölçek, problem odaklı başa çıkma öz-yeterliği, olumsuz duygu ve düşünceleri uzaklaştırmaya yönelik başa çıkma öz-yeterliği ile aile ve arkadaşlardan destek almaya yönelik başa çıkma öz-yeterliği alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanın artması başa çıkma öz-yeterliğinin yüksek olduğu göstermektedir [32]. Çalışmamızda Cronbach alfa katsayısı 0,98 olarak bulunmuştur.

Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği: Hemşirelik eğitimi alan öğrencilerde sınanmış olup öğrencilerin güdü kaynaklarını ve sorunlarını belirlemek amacıyla Acat ve Köşgeroğlu (2006) tarafından oluşturulmuştur. Ölçek, 5'li likert tipte ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. 24 maddeden oluşan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,82'dir. Ölçekten alınacak puan 24-120 arasındadır. Ölçeğin alt boyutları: içsel güdülenme, olumsuz güdülenme ve dışsal güdülenmedir. Ölçek puan ortalaması bireyin mesleki öğrenme güdülenme düzeyinin puanını belirtmektedir. Alınacak puanın artması güdülenme düzeyinin arttığı anlamına gelmektedir [33]. Çalışmamızda Cronbach alfa katsayısı 0,83 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 26.0 (IBM SPSS Statistics 26) programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, standart sapma, sayı, yüzde, minimum-maksimum değerler hesaplanmıştır. Araştırmada, verilerin normal dağılım özelliği için Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bağımsız değişken gruplarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin sonuçları için güven aralığı %95,0 ve anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

2.5. Etik Onay

Etik kurul onayı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurul'dan (Karar tarihi:15.03.2023, Karar no:20.478.486/1750) alınmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan etik kurul onayı alındıktan sonra kurum izni alınmıştır. Ölçeklerin kullanım izinleri yazarlardan e-posta aracılığıyla alınmıştır. Ayrıca, katılımcılara araştırma hakkında gerekli bilgi verilerek kişisel verilerin korunacağı belirtilmiştir. Ardından katılımcılardan Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur formunu imzalamaları istenmiştir. Bu araştırma, Helsinki Deklerasyonu Prensiplerine göre gerçekleştirilmiştir.

2.6. Araştırma Sınırlılıkları

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, veriler depremden sonraki kısa bir süre içinde toplanmış olup kesitsel bir tasarıma dayandığından öğrencilerin olumsuz deneyim ve duygularının olduğu tespit edilmesine rağmen başa çıkma öz-yeterliliği ve güdülenme düzeylerini etkide bulunmadığı belirlenmiştir. İkinci olarak bulgular genellenemez çünkü veriler yalnızca Kahramanmaraş depremlerinin ardından Türkiye'nin batısındaki bir üniversitede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinden toplanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Bulgular

Öğrencilerin yaş ortalaması $20,99 \pm 2,11$ (min=17, max=35) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %76,5'i kadın ve %28,3'ü 2. sınıftır. Öğrencilerin %22,2'si Kahramanmaraş depremini yaşamıştır. Öğrencilerin aileleri %80,8'i orta gelir seviyesine sahiptir. Aile ile yaşama durumu %75,8'dir. Yaşanılan konutun tipi %64,7 oranında üç kat ve üzeridir. Öğrencilerin %64,6'sı birinci veya ikinci katta yaşamaktadır. Öğrencilerin %56,3'ü yaşadıkları konutu güvenli bulmaktadır. Depremde öğrencilerin %15,2'si yakınlarının can kaybı ve %6,8'i mal kaybı yaşamıştır. Öğrencilerin %29,6'sı Kahramanmaraş depreminden "kısmen" etkilendiklerini bildirmişlerdir. Deprem ile ilgili öğrencilerin %91,4'ünün üzüntü yaşadığı bulunmuştur. Öğrencilerin %93,9'u gün içinde depremi düşündüğünü, %92,1'i deprem korkusu yaşadığını, %89,4'ü deprem stresi yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %59,3'ünün uyku düzeninin, %32,8'inin beslenme düzeninin değiştiği, %61,6'sının günlük işlere odaklanmada zorluk yaşadığı bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri (n=442)

Değişkenler	n	%	Değişkenler	n	%		
Yaş (Ort±SS) (min-max)	20,99±2,11 (17-35)						
Cinsiyet	Kadın	338	76,5	Kahramanmaraş depreminden etkilenme durumu	Hiç	78	17,6
	Erkek	104	23,5		Az	53	12,0
Sınıf	1. sınıf	116	26,2		Kısmen	131	29,6
	2. sınıf	125	28,3		Çok	120	27,1
	3. sınıf	118	26,7	Oldukça çok	60	13,6	
	4. sınıf	83	18,8	Deprem ile ilgili yaşanılan duygular	Korku	349	78,9
Kahramanmaraş depremini yaşama durumu	Evet	98	22,2		Stres	311	70,3
	Hayır	344	77,8		Üzüntü	404	91,4
Aile gelir düzeyi	Alt gelir seviyesi	74	16,7		Acı	286	64,7
	Orta gelir seviyesi	357	80,8	Çaresizlik	323	73,0	
	Üst gelir seviyesi	11	2,5	Güçsüzlük	212	47,9	
Aile ile yaşama durumu	Evet	335	75,8	Deprem düşüncesinin gün içinde akla gelme sıklığı	Evet	415	93,9
	Hayır	107	24,2		Hayır	27	6,1
Yaşanılan konut tipi	1 veya 2 katlı	156	35,3	Deprem korkusunu yaşama durumu	Evet	407	92,1
	3 veya üstü	286	64,7		Hayır	35	7,9
Yaşanılan konut katı	1. veya 2. kat	285	64,5	Deprem stresini yaşama durumu	Evet	395	89,4
	3. veya üstü	157	35,5		Hayır	47	10,6
Yaşadığın evi güvenli bulma durumu	Evet	249	56,3	Depremden sonra uyku düzeni	Değişmedi	180	40,7
	Hayır	193	43,7		Değişti	262	59,3
Kahramanmaraş depreminde can kaybı yaşama durumu	Evet	67	15,2	Depremden sonra beslenme düzeni	Değişmedi	300	67,9
	Hayır	375	84,8		Değişti	142	32,8
Kahramanmaraş depreminde mal kaybı yaşama durumu	Evet	30	6,8	Depremden sonra günlük işlere odaklanma	Evet	268	61,6
	Hayır	412	93,2		Hayır	174	39,4

	Hayır	47	10,6			
--	-------	----	------	--	--	--

Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği toplam puan ortalamasının 84,86±11,69 (min=24, max=120) olduğu bulunmuştur. BÇÖYÖ puanının ortalamasının 121,74±51,09 (min=0, max=210) olduğu saptanmıştır. Ölçeklerin alt boyut puan ortalamaları ise Tablo 2’de sunulmuştur.

Erkek hemşirelik öğrencilerinin Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği puan ortalamalarının kız öğrencilere göre daha yüksek puana sahip olduğu bulunmuştur (p<0,05). Diğer sosyodemografik değişkenlerin Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği için istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı bulunmuştur.

Kahramanmaraş depreminde can ve mal kaybı yaşayan hemşirelik öğrencilerinin BÇÖYÖ’nin aileden ve arkadaştan sosyal destek almaya yönelik alt boyutu puan ortalamalarının yaşamayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı olarak düşük olduğu saptanmıştır (p<0,05). Diğer sosyodemografik değişkenlerin BÇÖYÖ için istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı bulunmuştur.

Kahramanmaraş depreminde can ve mal kaybı yaşayan hemşirelik öğrencilerinin BÇÖYÖ’nin aileden ve arkadaştan sosyal destek almaya yönelik alt boyutu puan ortalamalarının yaşamayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı olarak düşük olduğu saptanmıştır (p<0,05). Diğer sosyodemografik değişkenlerin BÇÖYÖ için istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı bulunmuştur.

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin BÇÖYÖ ve Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları Dağılımları (n=442)

Değişkenler	Ort±SS	Min-Max
Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği Toplam Puanı	84,86±11,69	24-120
İçsel Güdülenme	41,80±8,86	11-55
Dışsal Güdülenme	20,03±4,17	5-25
Olumsuz Güdülenme	23,02±7,36	8-40
BÇÖYÖ Toplam Puanı	121,74±51,09	0-210
Problem Odaklı Başa Çıkma Öz-Yeterliği	54,19±22,58	0-90
Olumsuz Duygu ve Düşünceleri Uzaklaştırmaya Yönelik Başa Çıkma Öz-Yeterliği	44,69±20,88	0-80
Aileden ve Arkadaştan Sosyal Destek Almaya Yönelik Başa Çıkma Öz-Yeterliği	22,85±9,49	0-40

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ve BÇÖYÖ ile Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki (n=442)

Değişkenler		BÇÖYÖ	BÇÖYÖ problem odaklı başa çıkma öz-yeterliği	BÇÖYÖ olumsuz duygu ve düşünceleri uzaklaştırmaya yönelik başa çıkma öz-yeterliği	BÇÖYÖ aileden ve arkadaştan sosyal destek almaya yönelik başa çıkma öz-yeterliği
Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği	<i>r</i>	0,325**	0,362**	0,272**	0,303**
İçsel güdülenme alt boyutu	<i>r</i>	0,268**	0,280**	0,243**	0,266**
Dışsal güdülenme alt boyutu	<i>r</i>	0,276**	0,305**	0,226**	0,280**
Olumsuz güdülenme alt boyutu	<i>r</i>	0,089	0,110*	0,072	0,042

r: Spearman Korelasyon Kat Sayısı, *p<0,05, **p<0,01, BÇÖYÖ: Başa Çıkma Öz-Yeterliği Ölçeği

Hemşirelik öğrencilerin BÇÖYÖ toplam puan ve BÇÖYÖ’nin alt boyut puan ortalamaları arttıkça Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği toplam puan ortalamasının anlamlı şekilde arttığı bulunmuştur (p<0,01). BÇÖYÖ toplam puan ve BÇÖYÖ’nin alt boyut puan ortalamaları arttıkça Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği’nin içsel güdülenme ve dışsal güdülenme alt boyut puan ortalamalarının anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir (p<0,01). Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği’nin olumsuz güdülenme alt boyut puan ortalaması arttıkça BÇÖYÖ’nin problem odaklı başa çıkma öz-yeterliği alt boyut puan ortalamasının anlamlı şekilde arttığı saptanmıştır (p<0,05) (Tablo 3).

3.2. Tartışma

Türkiye’de 2023 Kahramanmaraş, depremleri nedeniyle bölgede yaşanan büyük yıkım, insan hayatı ve toplum hayatının tüm alanlarını etkilediği

gibi eğitimi de etkilemiştir [34]. Literatürde, Türkiye’de deprem ile öğrencilerde yapılan çalışmaların daha çok afet bilinci ve farkındalığı üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. [35-37]. Bu çalışmada, Kahramanmaraş depreminde sonra hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliği ve motivasyon düzeyleri, başa çıkma öz-yeterliği ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler nedir sorularına yanıt aranmıştır. Bu çalışmanın Türkiye’de depremin hemşirelik bölümü üniversite öğrencilerine etkisini doğrudan inceleyen ilk çalışma olması sebebiyle literatüre önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda depremi yaşayan %22,2 hemşirelik öğrencisi olduğu bulunmuştur. Hisar ve Yurdakul (2015) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin %27,0’sinin afet yaşadığını bildirmiştir [35]. Bir başka çalışmada ise öğrencilerin %39,2’sinin daha önce bir afet deneyimlediğini saptamıştır [37]. Avcı ve ark. (2020) ise çalışmalarında hemşirelik

öğrencilerinin %26,9'unun afet yaşadığını bulmuştur [36]. Bu araştırma sonuçlarının bizim araştırmamızla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Ülkemizin deprem kuşağında yer alması ve sıkça deprem yaşanması sonucuna bağlı olarak farklı zamanlarda yapılan çalışma sonuçlarının öğrencilerin deprem deneyimini benzer oranlarda yaşadığını göstermektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin %75,8'inin ailesi ile yaşadığı belirlenmiştir. Çalışmamızın aksine Hisar ve Yurdakul (2015), hemşirelik öğrencilerinin %15,1'inin ailesi ile yaşadığını bildirmiştir [35]. Üniversite eğitimi nedeniyle öğrencilerin il dışında eğitim almaları beklendi bir durumdur. Ancak çalışmamızın yürütüldüğü üniversitenin İzmir iline yakın olması ve ulaşım kolaylığı nedeniyle öğrencilerin aile ile yaşamayı tercih etmesinden dolayı bu sonuca ulaşıldığı düşünülmektedir. Çalışmamızda öğrencilerin %56,3'ünün yaşadığı evi güvenli bulduğunu belirlenmiştir. Baykal ve ark. (2023) yaptıkları çalışmada afet açısından öğrencilerin %42,3'ü yaşadığı evi güvenli bulduklarını bildirmiştir [37]. Avcı ve ark. (2020)'nin yaptığı çalışmada öğrencilerin %50,7'si yaşadığı yeri orta derecede riskli olarak tanımladıkları belirtilmiştir [36]. Çalışma sonuçlarımız ile benzer şekilde öğrencilerin yaklaşık yarısı oturduğu evi güvenli bulmamaktadır. Bunun ülkemizde depremlerin sıkça yaşanmasından ve bazılarının yıkıcı etkilerinin olmasından ve ülkedeki yapılaşmadaki bazı sorunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda Kahramanmaraş depreminde can kaybı yaşayan öğrencilerin %15,2 ve mal kaybı yaşayan öğrencilerin %6,2 oranında olduğu bulunmuştur. Baykal ve ark. (2023) çalışmalarında öğrencilerin %29,2'sinin afetlerde tanıdık birinin kaybını yaşadıklarını ifade etmişlerdir [37]. Bu bulgular arasındaki farkın çalışmamızın deprem bölgesinden uzak bir ildeki üniversitede gerçekleştirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin başa çıkma öz-yeterlik düzeyinin orta olduğu bulunmuştur. Açıksöz ve ark. (2016) yaptığı çalışmada hemşirelik öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur [38]. Yiğitbaş ve Yetkin (2003)'in çalışmasında ise öz yeterlilikleri yüksek hemşirelik öğrencilerinin başarıya ulaşmadaki kararlılıklarının daha fazla olduğu bildirilmiştir [39]. Hemşirelerin afet konusunda nitelikli olmaları için aldıkları eğitim oldukça önemlidir. Hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterliklerinin orta olmasını afetlerle başa çıkabilmede hemşirelik eğitiminde kriz yönetimi ve başa çıkma gibi konuların yer almasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Biyolojik afet olarak tanımlanan COVID 19 pandemisi sonrasında

hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin mesleki güdülenme düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur [40]. Lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, depremden sonra okulun başlangıcında öğrencilerin öğrenme motivasyonlarının düşük olduğu ancak işbirlikçi öğrenmenin öğrencilerin öğrenme motivasyonları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir [41]. Öğrencilerin akran oryantasyonu ile öğrenmeye önemli ölçüde daha fazla motive oldukları bildirilmektedir [42]. Çalışmamızda öğrencilerin mesleki güdülenme düzeyinin orta düzeyde bulunmasının öğrencilerle görüşüldüğü dönemde eğitim ve öğretimin başlamış olmasına bağlı olarak akran etkileşiminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca yaşanan deprem ile öğrencilerin hemşirelik rollerine ilişkin artan farkındalık ve hemşirelik mesleğiyle ilgili olumlu yönde gelişen duygu ve düşüncelerine bağlı olarak öğrenmeye duyulan istek ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Başta çıkma öz-yeterliği ölçeğinin aileden ve arkadaşlardan sosyal destek almaya yönelik alt boyutu puan ortalaması Kahramanmaraş depreminde can ve mal kaybı yaşayanlarda yaşamayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde düşük olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$). Marmara depreminden sonra yapılan bir çalışmada depremden can ve mal kaybı yaşayanların yaşamayanlara göre travma algı puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur [43]. Grimes ve ark. (2020), hemşirelik öğrencilerinin afet sonrası iyileşme aşamasında akut stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğunu yönetme becerilerinin zayıf olduğunu bildirmiştir [44]. Kılıç ve Şimşek (2019), hemşirelik öğrencilerinin afet durumlarında psikolojik destek sağlama konusunda kendilerine verilen eğitimden sonra afet sonrası psikolojik sorunları daha kolay yönetebileceklerini göstermiştir [45]. Bilimsel çalışmalar afet vb. travmatik olayların yetişkinler üzerinde derin izler bırakmasının yanı sıra özellikle çocuklar ve gençler üzerinde ciddi etkiye sahip olduğunu bildirmektedir [46]. Bu bağlamda, öğrencilerin olumsuz deneyimlerinin (can ve mal kaybı) başta çıkma öz-yeterliklerini etkilemesi beklendi bir durumdur.

Çalışmamızda erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeğinin istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Çalışmamız aksine biyolojik afet olarak tanımlanan COVID 19 pandemisi sonrasında hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin mesleki güdülenme düzeylerinde cinsiyetin değişiklik yaratmadığı bulunmuştur [39]. Ancak çalışmamız ile benzer şekilde Andersen ve ark. (2016) afet sonrası tıp öğrencileri ile yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin kadınlardan daha yüksek travma sonrası kazanım elde ettiğini bildirmiştir [47]. Bu durumun erkeklere göre

kadınların daha fazla ve kolay duygularını dışa vurmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin BÇÖYÖ ile Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,01$). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencileri ile yapılan çalışmada güdülenme ile başa çıkma tarzları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir [48]. Üniversite öğrencileri ile yapılan diğer çalışmalarda da benzer şekilde başa çıkma düzeyi arttıkça mesleki motivasyonun arttığı görülmektedir [49-51]. Çalışmamız sonucunda elde edilen güdülenme ve başa çıkma öz-yeterliği arasındaki anlamlı ilişkinin güdülenme ve başa çıkma kavramlarının insanların zorluklarla mücadele etme ve olumsuz duyguları azaltma süreçlerinde birbirini etkileyen ve destekleyen iki önemli unsur olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yaşanan deprem felaketinden sonra beklendiği gibi, çalışma bulgularımız bu büyüklükte bir doğal afet yaşamının hemşirelik öğrencileri üzerinde olumsuz etkileri olduğu göstermiştir.

4. Sonuç

Bu çalışma sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin başa çıkma öz-yeterliklerinin ve güdülenme kaynaklarının orta düzeyde olmasının yanı sıra başa çıkma öz-yeterlikleri ile motivasyonları arasında ilişki olduğudur. Aynı zamanda öğrencilerin başa çıkma öz-yeterliği üzerinde depremde can ve mal kaybı yaşama durumunun; öğrencilerin motivasyonlarının üzerinde ise cinsiyet faktörünün etkili olduğu tespit edilmiştir. Hemşirelerin deprem gibi doğal afetlerde önemli rol oynaması ve ilk müdahale grubunun içerisinde yer alması nedeniyle depremden olumsuz etkilenmeleri doğaldır. Bu kaygı ve korkular öğrenci iken motivasyonlarında ve başa çıkma düzeylerinde azalmalara neden olabilmektedir. Bu bağlamda deprem gibi doğal afetlerin olumsuz yönleri dikkate alınarak hemşirelik öğrencilerinin gelişimlerini destekleyecek girişimlerin yapılmasının gerekliliği ortaya konulmuştur. Gelecekteki araştırmaların, hemşirelik öğrencilerinin afet deneyimlerinin tıbbi ortamlarda sağladıkları bakımın kalitesi ve hemşire-hasta ilişkilerini nasıl etkileyeceğini keşfetmeye yönelik olması önerilmektedir.

Referanslar

1. Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), Disasters in Numbers 2021, <https://www.cred.be/publications> (accessed 20.06.2023).
2. Akar, S, The impact of natural disasters on public finance and macroeconomy: Turkey case, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2013, 21, 185-206.
3. Sözen, E, The earthquake awareness levels of undergraduate students, *Journal of Pedagogical Research*, 2019, 3(2), 87-101.

4. Solmaz, G, Özel, A, Türkiye’de deprem tekrarlanma zamanının tahmini ve neotektonik bölgelere göre depremselliğin markov zinciri ile incelenmesi, *Cankaya University Journal of Science and Engineering*, 2012, 9(2), 2.
5. Utkucu, M, Durmuş, H, Uzunca, F, Nalbant, S, 6 Şubat 2023 Gaziantep (Mw=7.7) ve Elbistan (Mw=7.5) Depremleri Üzerine Bir Değerlendirme, 2023. <http://www.aym.sakarya.edu.tr/2023/02/07/6-subat-2023-gaziantep-mw7-7-ve-elbistan-mw7-5-depremleri-uzerine-bir-degerlendirme/> (accessed 20.06.2023).
6. AFAD, Kahramanmaraş Merkezli Yürütülen Çalışmalar Hakkında -Basın Bülteni-37. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaraş-merkezli-yurutulen-calismalar-hakkinda--basin-bulteni--37> (accessed 20.06.2023).
7. Milli Yas. <http://www.ankara.gov.tr/milli-yas-ilani> (accessed 20.06.2023).
8. Hadfield, K, Ungar, M, Family resilience: Emerging trends in theory and practice, *J. Fam. Soc. Work*, 2018, 21, 81-84.
9. Felix, E, Hernández, L.A, Bravo, M, Rafael Ramirez, R, Jose Cabiya, J, Canino, G, Natural disaster and risk of psychiatric disorders in puerto rican children, *J. Abnorm. Child Psychol*, 2011, 39, 589-600.
10. Amanat, N, Khankeh, H, Hosseini, M, Mohammadi, F, Sadeghi, A, Aghighi, A, The effect of earthquake preparedness training to male high school students on families’ preparedness in eshtehard city in 2010-2011, *Journal. Rescue Relief*, 2013, 5, 27-39.
11. Ying, L, Wang, Y, Lin, C, Chen, C, Trait resilience moderated the relationships between PTG and adolescent academic burnout in a post-disaster context, *Personality and Individual Differences*, 2016, 90, 108-112.
12. Lutgens, F.K, Tarbuck, E.J, Tasa, D, Essentials of Geology. Helveci C, Çev-ed. Ankara, Türkiye: Nobel Academic Publishing, 2013.
13. Panic, M, Kovaceic-Majkic, J, Miljanovic, D, Miletic, R, Importance of natural disaster education – Case study of the earthquake near the city of Kraljevo, *J. Geogr. Inst. Cvijic*, 2013, 63(1), 75-88.
14. Thamtanajit, K, The impacts of natural disaster on student achievement: Evidence from severe floods in Thailand, *The Journal of Developing Areas*, 2020, 54(4), 129-143.
15. Zhen, R, Wu, X, Zhou, X, Longitudinal development of adolescent academic engagement following the Wenchuan earthquake: domain-specific trajectories, *School Psychology International*, 2020, 41(2), 89-109.
16. Di Pietro, G, The academic impact of natural disasters: evidence from L’Aquila earthquake, *Education Economics*, 2018, 26(1), 62-77.
17. Zhou, X, Zhen, R, Wu, X, Posttraumatic stress disorder symptom severity and control beliefs as the predictors of academic burnout amongst adolescents following the Wenchuan Earthquake, *Eur. J. Psychotraumatol*, 2017, 8, 1412227
18. Doyle, M.D, Lockwood, B, Comiskey, J.G, Superstorm Sandy and the academic achievement of university students, *Disasters*, 2017, 41(4), 748-763.
19. Ghiasvand, A.M, Naderi, M, Tafreshi, M.Z, Ahmadi, F, Hosseini, M, Relationship between time management skills and anxiety and academic motivation of nursing students in Tehran, *Electronic Physician*, 2017, 9(1), 3678.
20. Ehrenreich, J.H, Coping With Disasters, A Guide Book to Psychosocial Intervention, New York: Centre For Psychology and Society, 2001. <https://www.medbox.org/mental-health-neurology/coping-withdisasters-a-guidebook-to-psychosocial-intervention/preview?q=> (accessed 20.06.2023).
21. Lazarus, R.S, Folkman, S, Stress, Appraisal, and Coping. Springer, 1984.
22. Güler, B.D, Altay, B, COVID-19 pandemisi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin koronavirüs anksiyetesi düzeyleri ve stresle baş etme şekilleri, *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2023, 8(1), 69-77.

23. Oğuz, H, Kuyucuoğlu, Y, Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalardaki algıladıkları stres düzeyleri ve stresle baş etme davranışlarının belirlenmesi, *Scientific and Academic Research*, 2023, 2(1), 50-62.
24. Üstündağ, H, Bostancı, Z, Aydoğan, B, Hemşirelik öğrencilerinin stresle baş etme düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2019, 6(1), 74-83.
25. Sok, S.R, Gu, M, Kim, R, Lee, H, Factors influencing the disaster-incident-related shock experienced by korean nursing students, *Int. J. Environ Res Public Health*, 2019, 16, 5111.
26. Özyer, Y, Dinçer, S, Afetlerde hemşirelerin psikolojik ilk yardım rolleri, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, (7), 198-206.
27. Rezaei, S.A, Abdi, A, Akbari, F, Moradi, K, Nurses' professional competences in providing care to the injured in earthquake: a qualitative study, *Journal of Education and Health Promotion*, 2020, 9, 1-7.
28. Yamazaki, T, Kuwahara, Y, Matsui, Y, Hemşire yöneticilerin büyük doğu japonya depremi sonrası yaşadıkları zorluklar ve işten ayrılma niyetleri: Yönetici hemşirelerin afet sonrası yaşadıkları sıkıntılar ve istifa etme niyetleri, *Japon Afet Tıbbı Dergisi*, 2022, 27(1), 80-88.
29. Kang, J.S, Lee, H, Seo, J.M, Relationship between nursing students' awareness of disaster, preparedness for disaster, willingness to participate in disaster response, and disaster nursing competency, *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 2023, 17, e220.
30. Özpulat, F, Kabasakal, E, Knowledge levels of nursing students on disaster nursing and their state of disaster preparedness, *International Journal of Medical Research Health Sciences*, 2018, 7(8), 165-174.
31. Sattar, S.A.L.A, Zahra, N.A.I, Mohamed, W.M, The effect of an educational intervention about disaster preparedness on knowledge and attitudes of technical nursing institute intern-nurse students, *American Journal of Nursing*, 2018, 7(6), 287-295.
32. Kaya, F, Odacı, H, Başa çıkma öz-yeterliği ölçeği'nin psikometrik özellikleri: geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2021, 54(54), 129-150.
33. Acat, M.B, Köşgeroğlu, N, Güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2006, 7(4), 204-10.
34. Telli, S.G, Altun, D, Türkiye'de deprem sonrası çevrimiçi öğrenmenin vazgeçilmezliği, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2023, 6(2), 125-136.
35. Hisar, K.M, Yurdakul, A, Bir üniversitenin hemşirelik öğrencilerinin afetlerde sağlık hizmetleri ile ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2015, 3(2), 54-65.
36. Avcı, S, Kaplan, B, Ortabağ, T, Hemşirelik bölümündeki öğrencilerin afet konusundaki bilgi ve bilinç düzeyleri, *Resilience*, 2020, 4(1), 89-101.
37. Baykal, D.Ç, Özdemir, F.K, Beydağ, K.D, Hemşirelik ve ebelik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin afete hazır bulunuşluğu ve etkileyen faktörler, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2023, 12(3), 401-411.
38. Açıksöz, S, Uzun, Ş, Arslan, F, Hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlilik algısı ile klinik uygulamaya ilişkin kaygı ve stres durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Gülhane Tıp Dergisi*, 2016, 58(1), 129-135.
39. Yiğitbaş, Ç, Yetkin, A, Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz-etkililik-yeterlik düzeyinin değerlendirilmesi, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2003, 7, 6-13.
40. Yeşilyurt, T, Şahin, S.K, Demir, S.A, Yalazı, R.Ö, Vaizoğlu, D, COVID-19 küresel salgınında hemşirelik öğrencilerinin mesleğe ilişkin görüşleri ve mesleki güdülenme düzeyleri, *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 2023, 10(1), 60-70.
41. Abidin, A.Z, Masitoh, S, Bachri, B.S, Cooperative learning: method for improving students' motivation of post earthquake in junior high school of east lombok, *International Journal of Education and Research*, 2019, 7(8), 41-48.
42. Hancock, D, Cooperative learning and peer orientation effects on motivation and achievement, *The Journal of Educational Research*, 2004, 156-166.
43. Güven, K, Marmara Depremini Yaşayan Yetişkinlerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri ile Travma Sonrası Gelişim ve Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Master Tezi], İstanbul, Türkiye: Maltepe Üniversitesi, 2010.
44. Grimes, A, Sparke, V, Rouen, C, West, C, Preparedness and resilience of student nurses in Northern Queensland Australia for disasters, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 2020, 48, 101585.
45. Kılıç, N, Şimşek, N, The effects of psychological first aid training on disaster preparedness perception and self-efficacy, *Nurse Education Today*, 2019, 83, 104203.
46. Pfefferbaum, B, Posttraumatic stress disorder in children: A review of the past 10 years, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1997, 36(11), 1503-1511.
47. Anderson, D, Prioleau, P, Taku, K, Naruse, Y, Sekine, H, Maeda, M, et al, Post-traumatic stress and growth among medical student volunteers after the March 2011 disaster in Fukushima, Japan: implications for student involvement with future disasters, *Psychiatric Quarterly*, 2016, 87, 241-251.
48. Turkay, H, Sökmen, T, Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin sporda güdülenme kaynakları ve stresle başa çıkma tarzları, *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2014, 1(3), 1-9.
49. Roussy, A.B, Evans, P, Fillion, J.V, Vallerand, R.J, Bouffard, T, Motivation and coping with the stress of assessment: Gender differences in outcomes for university students, *Contemporary Educational Psychology*, 2017, 48, 28-42.
50. Deshetler, L, Gangadhar, M, Battepati, D, Koffman, E, Mukherjee, R.K, Menon, B, Learning on lockdown: a study on medical student wellness, coping mechanisms and motivation during the COVID-19 pandemic, *Med Ed Publish*, 2021, 10(50), 50.
51. Gibbons, C, Understanding the role of student stress, personality and coping on learning motivation and mental health during a pandemic, *BMC Psychology*, 2021, 10(261), 1-13.

<http://edergi.cbu.edu.tr/ojs/index.php/cbusbed> isimli yazarın CBU-SBED başlıklı eseri bu Creative Commons Alıntı-Gayriticari4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

